

Erik Menkveld

Veľké mlčanie

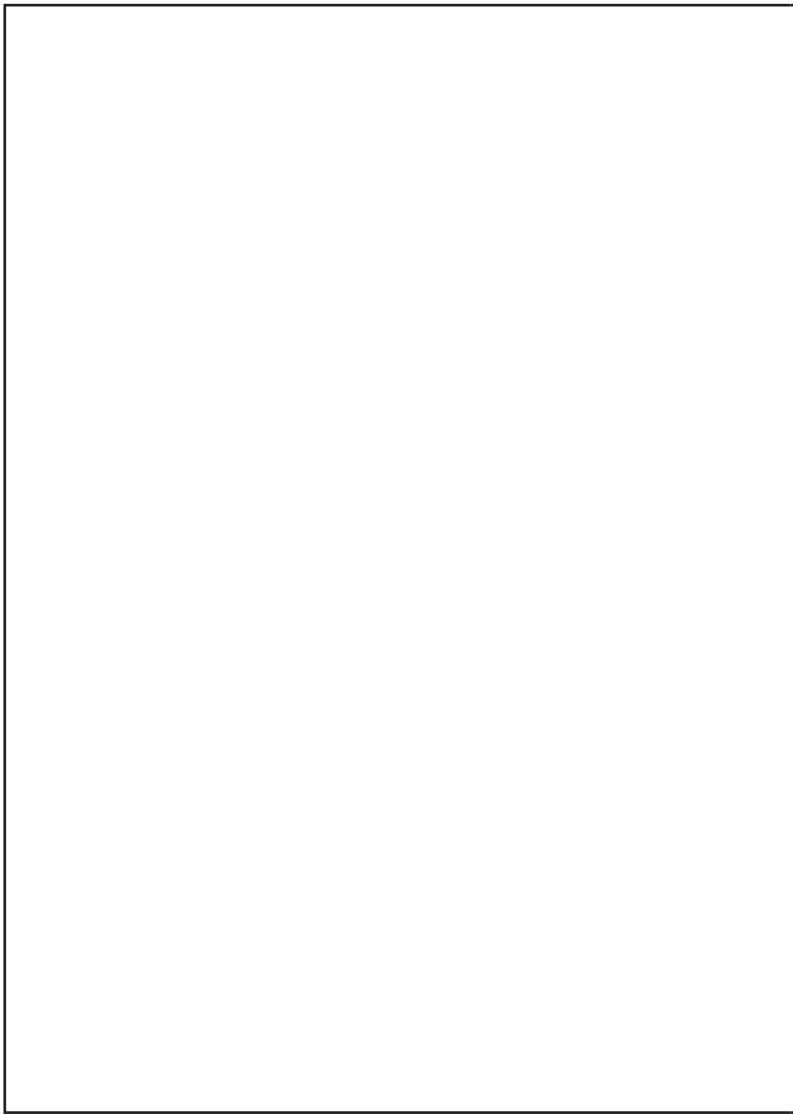
Najlepší nizozemský románový debut
roku 2012

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Erik
Menkveld

Velké mlčanie

Z nizozemčiny preložil
ADAM BŽOCH

slovarť

Copyright © Erik Menkveld 2011

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2014

Translation © Adam Bžoch 2014

ISBN 978-80-556-1198-3

S FINANČNOU PODPOROU MINISTERSTVA KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

This book was published with the financial support from the Dutch Foundation for Literature.

Táto kniha vyšla s láskavou finančnou podporou Fondu na podporu prekladu a publikovania nizozemskej literatúry.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami; či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, alebo prostredníctvom súčasného, alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

*Poľutovaniahodný je žiak,
ktorý nepredbehne svojho učiteľa.*
Leonardo da Vinci

Prvá část

1910

1

Zelená izba

Jo zapáli sviečky na klavíri, usadí sa za klávesnicu a listuje vo svojom exemplári *Marsyasa*. Bude hrať predohru k scéne letnej noci. Diepenbrock sa postaví za ňu a díva sa jej ponad plece do vlastných nôt, prepísaných jej nádherným písmom, a na jej štíhle prsty na klavíri. Vlasy, ktoré jej vyrastajú zo zátylku smerom nahor, sa jej vlnia ponad čipkovaný golier. Krk a predlaktia má opálené od prechádzok na slnku. Ach, tá jej pokožka, pomyslí si, ten úžasný matný odtieň, a tie pehy. Musí sa ovládnuť, aby sa jej nedotkol končekmi prstov, aby jej na okamih nepoložil na plecía dľaň. Ale to by narušilo kúzlo. Všetko musí zostať túžbou, nevyslovenou a všeobjímajúcou túžbou, tak ako v hudbe.

Do včera sa zdalo, že sa nič nedeje. Správali sa k sebe presne tak ako po iné razy, keď ju tu, v Ukkeli, navštívil. Zaviezli sa električkou do Bruselu, korzovali po Louisaane alebo sa potulovali okolo vidieckej reštaurácie v tervurenskom lese, blúdili po múzeu, alebo sa prešli cez dedinu po pozemkoch okolo hvezdárenského observatória a prechádzali sa po vidieckom okolí Joinho domčka. Nevedeli sa nasýtiť rozhovorov o knihách a o hudbe, večer, keď zaspala Katarínka a slúžka sa utiahla, najprv muzicírovali a potom si čítali. Počas týchto takmer prázdninových dní a mlkvých večerov z neho v sykote plynových lúč, pri otvorených oknách a v letných vôňach opadol celý amsterdamský zhon. Jo mu niekedy prečítala pasáž, ktorá na ňu urobila dojem, v poslednom čase to bolo zakaždým zo *Slonovínovej opičky*, z nového románu

istého mladého flámskeho spisovateľa, s ktorým sa nedávno osobne zoznámili na akomsi večierku. Ale dnes, deň pred jeho odchodom domov, sa nálada obrátila. V meste naňho hľadela spôsobom, akému sa inak podľa možnosti vyhýbala a ktorý by sa pokojne dal nazvať zmyselným; pri stole po celý čas žartovala, občas sa dotkla jeho ruky a v bielej blúzke s krátkymi nariasenými rukávmi vyzerala božsky. A teraz hrá predohru k scéne letnej noci z jeho *Marsyasa*.

Jeho hudbu vníma do najmenších odtienikov; keď ju takto počúva, má pocit najhlbšieho pochopenia. Len v Deiopeinej melódii – práve tam – sa pomýli. A keď jej ukazuje, ako má frázovať, s pažami po bokoch, pozdĺž jej trupu, nakrátko sa mu hlavou oprie o plece, takže na okamih zazrie tmavú cestičku medzi jej prsníkmi. Odstúpi o krok a ona hrá ďalej, bezchybne až po koniec pasáže, akoby sa v Deiopeinej melódii potkla náročky. Potom vstane, aby na japonskom stolíku naliala čaj, a usadí sa do ratanového kresla oproti jeho kreslu, aby mu predčítala, akoby sa nič nestalo.

Ale pol hodiny po tom, čo sa uložili k spánku, odrazu stojí uňho v izbe. Takmer už spal, spoly ponorený do zložitého sna o nadchádzajúcej premiére *Marsyasa*, o platových požiadavkách orchestra a malicherných hádkach s hercami kvôli textu, ktorý sa im nezdá pútavý. Sviečka v jej rukách vrhá blikotajúce svetlo na zelenú tapetu. Je bosá, má rozpustené vlasy a vidieť, že pod dlhou bielou nočnou košeľou nemá nič oblečené. Chveje sa, hoci je teplá noc. Skôr než sa uložil do postele, odhrnul dokonca hrubú prešívanú deku a otvoril okno.

Vyzerá tak krásne, tak neodolateľne, že zabudne na všetko, čo si predsavzal, a roztvorí jej náruč. Ona ani nezhasne sviecu, len postaví nízky svietnik na mramorovú podložku nočného stolíka a vlezie k nemu.

Bože, tá vôňa jej tela, tá hodvábná pokožka! Niekoľko minút ležia úplne ticho, ona sa ešte stále chveje, chrptom sa

mu opiera o hrud' a zadkom o stehná, on ju drží rukou okolo pása a tvár má zaborenú v jej vlasoch. Pokým sa k nemu s trhnutím neobráti, nezatlačí ho na chrbát a kolenami sa mu obkročmo neposadí na trup. Pomaly si stiahne cez hlavu nočnú košeľu. Uvidí jej prsia, dievčensky malé, a pod pazuchami bodky ako rozsypanú rascu. Pomyslí si, že by to mohlo byť azda čosi typicky bruselské. Ešte nikdy predtým nevidel ženu s vyholeným podpazuším.

„Páčim sa ti?“ spýta sa váhavo. On nevie, či tú váhavosť len nehrá. Svetlohnedú pokožku má pokrytú slnečnými sústavami materinských znamienok, ktoré ho na jej hrdle a na predlaktiach vždy tak vzrušovali; brucho má trochu hrboľaté, s jazvami po Katarínkinom narodení, tmavé bradavky sú malé a nevinné, akoby z nich ešte nikdy nepilo nijaké dieťa. Zatiaľ čo si on začne rozopínať pyžamu, objíme ju za okrúhle pevné plecia a pomyslí si: Už podľa jej pier som mohol vidieť, aké bude mať bradavky.

Keď on otvorí nasledujúceho dňa oči, ona uvoľnene leží a spí – takmer si to ani nevedel predstaviť. Hoci sú si dôverne známami, takto sa ešte nepoznali. On sám skoro vôbec nespál. Ako by sa neprepadol hlboko do tmavej vody spánku, ale stále sa vznášal tesne pod hladinou, kam ešte prenikali v kriľavých farbách denné udalosti a zvuky. Za svojich študentských čias to nazýval „maelströmske sny“; väčšinou ich mával po tvrdej práci alebo zopárkrát, keď si vypil. Teraz jeho noc presvetľovali obrazy Joinej obratnej nenásytnosti.

Nosom vydáva pískavý zvuk. Leží tam vedľa neho ako bytosť, ktorá nie je z tohto sveta – na boku, s jedným ramenom skrčeným nad hlavou, zakrývajúca po pás lesklou zelenou prikrývkou svoju nahotu. Aj takto, v spánku, je krajšia, než v jeho najodvážnejších snoch. Po celých tých rokoch túžby to takmer bolí, keď sa skutočne vedľa nej zobudí a vidí, ako jej hlava spočíva oproti nemu na vankúšoch, akú má v ranom svetle pokožku, ako jej na vankúš padajú tmavé vlasy.

A zároveň mu kladie odpor. Hoci leží vedľa neho a vzbudzuje v ňom túžbu, nesmie ani pomyslieť na to, že by sa jej dotkol. V tichu sa mu neustále zjavuje oddaná Elsina tvár a on si predstavuje, že ho uvidí, ako leží vedľa Jo v tejto zelenej izbe. Ako môže tak zneužiť Elsinu dôveru? Elsa, ktorá sa v týchto dňoch usiluje, aby dala do poriadku ich nový vidiecky dom v Larene tak, aby v ňom mohol už túto jeseň pracovať. Elsa, ktorá súhlasila s tým, aby sa tentokrát nenasťahoval do hotela, ale býval u Jo a ušetril výdavky. A zrazu pocíti v hrudi bodnutie tlejúceho strachu. Rozmohol sa obrovský požiar, Elsa naňho volá v smrteľnom strachu. Nie, jedno z detí má kritický záchvat horúčky. A on tu leží vedľa Jo.

Najradšej by okamžite vyskočil z postele, zbalil si kufre, odcestoval naspäť k Else a k deťom a zahrnul ich prejavmi svojej lásky. Ešte sa však ani poriadne nerozvidnelo a bude trvať aspoň hodinu, než vstane slúžka. Neodváži sa zobudiť ani Jo, hoci tá sa, samozrejme, musí vrátiť do svojej izby, skôr než sa prebudí jej dcéra. Jo uspokojene zapradie a natiahne sa, obráti sa na druhý bok a prehodí si cez neho ruku. „Spím?“ spýta sa. „Z dvadsiatich štyroch hodín s tebou si chcem dvadsaťštyri hodín užívať.“ A on ju horko-ťažko pobozká na hrdlo a plece, akoby ho s výčitkami pozorovala v skutočnosti nič netušiacia Elsa.

„Páčilo sa ti, že u nás býval Fons?“ spýta sa Jo pri raňajkách Katarínky. Jeho pocit viny sa zmenší vďaka upokojujúco bežne prestretému stolu, bežnému slúžkinmu táranu a bľabotaniu malého dieťaťa. „Strýko Fons sa dnes vráti k svojim vlastným dievčatám do Amsterdamu. Bude nám chýbať, nie?“

Takéto samozrejme bude opäť všetko aj doma, nikto sa nikdy nedozvie, čo sa udialo medzi ním a Jo, a on cíti, ako sa z obrazov predchádzajúcej noci vytráca trpkosť a drásavosť. Zostane z nich len Jo. Jo, ktorá sa mu s neopísateľným pohľadom oddala, polonahá Jo spiaca v rannom svetle.

Príkladne nainštruovaná Katarínka mu odovzdá balíček. Je v ňom tmavozelená saténová kravata. „Spomienka na tvoj pobyt v našej zelenej izbe,“ povie Jo.

Všetko to mala pripravené, pomyslí si.

2

Palác ľudovej usilovnosti

Poslední pastieri sa odtackajú preč pomedzi stromy, mesačný svit na vavrínoch a strapcoch hrozna pohasína. Letná noc spitá láskou sa končí. A na vinič a na čistinku v lese pomaly padá iné svetlo. Prvé slnečné lúče prenikajú pomedzi vysoké stromy, stojace dookola. Len opustená Deiopeia ešte leží pri prameni. Medzi kmeňmi sa dvíha jedna nymfa za druhou a spoločne vytvoria chorovod. V jemnom rytme slákov, flauty a kastanet sa začnú točiť okolo svojej sestry – je to tanec, ktorý prerastie do dôstojnej melódie Féba Apolóna.

Boh sa opäť zjaví na svojom slnečnom voze. Keď sa ocitne pri viniči, otvorí na voze dvierka, obradne drží zlatú lýru pred svojím snehobielym rúchom a zakričí pomedzi nymfy. Potom sa prihovori Deiopei: má sa jej narodiť syn, budúci otec večne mladého pokolenia. V tých žilách bude prúdiť bakchovská krv zmiešaná s apolónskou. A s triumfom zakončí svoj epilóg:

*Vtedy umenie a život budú jedno,
a na útechu prepletať sa budú vedno
pre všetkých, čo prišli na svet!*

Husle a dychové nástroje ešte raz vylúdia Apolónovu melódiu. Potom sa rozhostí ticho – ticho, ktoré vyráža dych, a napokon padne opona.

Van der Meulen zdrvene sedí v temnej sále. Akoby sa prebudil zo sna, v ktorom sa mu niečo zjavilo, niečo obrovitánske, väčšie než svetlo.

Zažnú sa elektrické lustre, vidieť drapérie, sadrové bohyně, operetné lôže, vyšúchaný plyš plný vyparádeného premiérového obecenstva. Prepukne potlesk.

Žena, ktorej sa díva na chrbát, v šatách zo šantungu a s diadémom na upravenom účese, si bubnuje programom po chrbte dlane. Zadržiava zívnutie. „Idem hneď po kabáty, aspoň sa vyhneš tlačenicí.“ Muž vedľa nej prikývne, napraví si viazanku i bielu ružu na fazónke a sebaisto si privonia k cigare, ktorú nedočkavo ukrýva vo vreckovke.

Van der Meulen sa spamätá a pohľadom kľže po aplaudujúcom dave. Klobúky s ovocím a s perami, stuhami, exotickými kvetmi. Binokle. Štóly. Klenoty. Zo sály stúpa oblak blahobytu. Čo za tieňohra, pomyslí si, je táto bežná skutočnosť, čo za fraška plná nafúkaných hlupákov a znudených dám.

Na kolenách má položený zápisník, kam si počas predstavenia stenograficky zaznamenával útržky textu a hudby do svojej recenzie. Vloží si ho do vrecka. Čo s tým má spraviť? Ako má, preboha, vyjadriť slovami, čo práve počul a videl?

Opäť sa zdvihne opona. Vinič, prameň, kmene okolo čistinky vo frýgickom lese. Pastieri s pastierkami prichádzajú ako prví, potlesk horko-ťažko zosilnie. „Mýtická komédia“, tak znie podtitul hry, a títo zmyselní smrteľníci tvoria pozemský, komický živel. So svojimi smiešnymi gestami a s mimičkou však vôbec nepôsobia veselo. Skôr sú nudní a zbytoční – ako veselý výkrik uprostred serafínskeho akordu. Pochytávajú sa za ruky, uklonia sa a odbehnú dozadu.

Na pódiu teraz veselo drobčia nymfy v závojoch pripomínajúcich zelené more. A tam je Deiopeia. Ešte stále je rovnako krásna a éterická – aj teraz, keď zo seba strasie nymfický úsmev a opäť sa stane Jacqueline Royaards-Sandbergovou. Ozývajú sa potláčané výkriky. Aplauz ožije.

Bolo nezabudnuteľné, ako v druhom dejstve povstala z prameňa. V orchestri zaznievali záchvevy teplého vetra a nežný slnečný svit prvého jarného rána. Potom sa ozval jasný zvuk harfy a zjavila sa jej žiarivá postava.

*Kto ma budí z hlbokého spánku?
To sa mi bozkom dotkla ucha hudba.
Sú to tvoje tóny, milý faun?*

Každý sa dokonale vedel vcítiť do toho, že v tomto okamihu sa Marsyas zaľúbil. A bolo to počuť v hudbe. Zakaždým, keď sa potom v lese zjavila Deiopeia, v orchestri sa niečo udialo. Všetko sa začalo jagať, ožarovalo ju svetlo a celá bola zaliatá trbletom.

Do svetla rámp teraz vystúpil meravo a ťažkopádne a ešte vždy so strojeným úsmevom na kartónom zdobenej hlave Apolón. Popri pastieroch bol druhým rušivým prvkom tohto predstavenia Willem Royaards. Jediné, čo má tento boh spoločné so svojimi mramorovými kolegami v múzeách, je lýra. Ešte vždy ju drží pred korpulentným telom, ktoré sotva zakrýva snehobiele rúcho. Aká škoda, pomyslí si Van der Meulen, že Marsyasa musí v hudobnom spore poraziť táto olympská ťažká váha s napudrovanými lícami a rétorickými tirádami – Marsyasa, hravo dookola poskakujúceho satyra, vášnivo živé a samopašné dieťa, takmer ľudské v náladách a túžbach, úprimné vo všetkých slovách a gestách. Pozrime sa, tam je aj so svojou flautou: Pierre Mols. To je herec, a taký mladý. Ten zvyšok obecenstva, ktorý ešte nevstal pri Royaardsovi, teraz vyskočil zo sedadiel: „Bravo!“ ozýva sa miestami. „Mols! Mols!“

Royaards ukáže na básnika sediaceho v prvom rade. Bradatý mladý muž vstane, obráti sa čelom k sále a niekoľkokrát sa dookola ukloní. Je sotva starší odo mňa, pomyslí si Van der Meulen. Má nanajvýš dvadsaťpäť rokov.

A potom, keď si básnik opäť sadne, začne obecenstvo skandovať skladateľovo meno: „Diependrock! Diepenbrock!“

Veniec mu odovzdali už v orchestrisku, ale obecenstvo ešte stále tleska a volá ho, pokým sa aj on nezjaví medzi hercami a tanečníkmi.

Skromne sa ukloní, akoby tieto ovácie ani nepatrili jemu, krátko sa usmeje smerom k lóži, kde mu nadšene tleska jeho manželka a ešte jedna mladšia žena. Odovzdávanie kvetov. Veľkorysým gestom ukáže na hlavných protagonistov, na mladého spisovateľa a na orchester. Ale to nie oni vytvorili toto dielo – vytvoril ho *on* svojou hudbou.

Stojí tam v zelenej kravate, akoby sa jedine ňou odlišoval od členov orchestra. Ako je možné, že z takého útleho tela môže vziť také bohatstvo tónov? Akého ducha musí mať tento muž. Ako len na začiatku navodil pocit jari! Tá hudba *bola* šumiacim životom, lístím, vtákmi, lúčom svetla, trepotajúcimi sa tieňmi. A potom ten Marsyasov podchvíľou sa vynárajúci zamilovaný flautový motív! Zádumčivá medzihra, tance nýmŕ, mesačným svitom zaliaty lúbostný duet flauty a huslí v prelúdiu k letnej noci. V predchádzajúcich týždňoch sa dosť písalo o novej holandskej hudbe; všetko to je oproti tomuto *Marsyasovi* bez výnimky zatuchlina, mizerná amatérčina.

Opona padne, opäť sa zdvihne, celá spoločnosť znovu ďakuje. Jedna z nýmŕ zavesí grációznym gestom *Diependrockovi* veniec okolo hrdla.

„Ach, Van der Meulen, ako sa ti to páčilo?“ V tlačnici šatne sa k nemu približuje *Wierdels* so ženou, ktorí si práve zdvihli kabáty a klobúky.

Ešte stále príliš ohúrený nato, aby vyslovil nejaký úsudok, vyjachce, že to bolo veľkolepé, a najmä hudba. Toto je názor z posledné, o čo stojí – o diskusiu s riaditeľom svojich novín.

Pani *Wierdelsová* prikývne. „Áno, hudba bola krásna, ale veľmi ťažká. Na dlhšie počúvanie únavná. *Royaards* a jeho žena sú skvelí, ten mladý *Marsyas* sa nám zdal banálny.“

Diepenbrockova hudba, a únavná? pomyslel si Van der Meulen. A Royaardsovci skvelí? Ten chlap reval ako lev – ako v každej role, ktorú hrá.

„Áno, napíš, že Royaards s manželkou odviekli skvelú prácu,“ hovorí Wierdels. „Dielo ako také nie je ničím zvláštne.“ Wierdels si myslí, že rozumie literatúre. O hudbe nevie nič.

„Ten básnik je tuším jeden z Diepenbrockových súkromných študentov starých jazykov?“ spýta sa pani Wierdelsová svojho muža. „Samozrejme, že sa ho usiluje protežovať...“

Akýsi starostlivo upravený pán s bojovne pôsobiacim zátylkom a s jedným vypúleným okom si kliesni cestu k východu. Keď prechádza okolo Wierdelsa, priateľsky mu kývne. „Spisovateľ Lodewijk van Deyssel,“ zasyčí Wierdels hrdo. „Videl si, kto všetko tam ešte bol, Van der Meulen? Kloos, Verwey, Van Eeden, Boutens – v sále sedelo celé literárne Holandsko. Mal by si to vo svojej recenzii spomenúť.“

Van der Meulen sa už nedokáže zdržať. „Hra možno nie je silná. Ale Diepenbrockova hudba je veľmi vznešená!“ Ráznosť, s akou sa obráti na pani Wierdelsovú, vyvolá na riadiťelovej tvári úsmev.

„Ale budeš so mnou súhlasiť, že verše sa rýmujú ako v starej kronike a že celá hra nie je s tými otrepanými jambami viac než detská riekanka. Okrem toho sa tam dá sotva na čo nadviazať s tými táraninami o dionýzovstve a apolónstve! Je Nietzsche ešte stále v móde? Ale, tu máme tvojho kolegu z *Het Nieuws van de Dag*.“

Z davu vykročí obrovská postava Daniëla de Langeho cieľene ich smerom. Na sedemdesiatročného muža pôsobí v elegantnom obleku, s vlasmi vyholenými na milimeter a s bielou povievajúcou bradou mladistvo. Oveľa mladistvejšie než aspoň o dvadsať rokov mladší riaditeľ novín *De Tijd*, ktorý k nemu prekvapene vystrie ruku. „Wierdels. Teší ma, že vás spoznávam...“

„Potešenie je na mojej strane,“ povie De Lange. Podá ruku aj pani Wierdelsovej a potom sa obráti na Van der Meulena.

„Teraz som si ťa všimol. Ako sa máš, mladý muž?“

„Vy sa poznáte?“ spýta sa Wierdels.

„Isteže sa poznáme. Sám som Van der Meulena pritiahol do Amsterdamu. Dalo by sa to tak povedať, či nie?“

„Naozaj by sa to tak dalo povedať,“ povie Van der Meulen.

Počas svojej poslednej zimy v Helmonde, keď ho poslali preč zo seminára, pretože nemal v hlave nič iné len hudbu – počas tých posledných príšerných mesiacov strávených doma, keď sa naňho matka zarmútene dívala, brat i sestra sa mu vyhýbali a otec len pomstychtivo mlčal, a keď bol nablízku, trieskal dverami –, počas poslednej tuhej brabantskej zimy si vzal do hlavy, že ak chce ako skladateľ niečo dosiahnuť, musí sa dostať do Amsterdamu. To by však musel mať niečo, čo by tam ukázal. Zo starých dosák si zhlobil stôl a s dekou ovinutou okolo nôh sa utiahol na povalu nad kováčskou dielňou. Chcel skomponovať veľkolepú hudobnú drámu o láske rímskeho veliteľa vojska a Welledy, germánskej veštice z čias batávskeho povstania. Malo to byť vlastenecké dielo s wagnerovským nádychom, nech sa len jeho rodina od neho niečo naučí.

Hneď nasledujúcu jar odcestoval do hlavného mesta, aby na vrátnicu konzervatória priniesol niekoľko dokončených fragmentov. Možno by sa na ne mohol pozrieť niekto z vyučujúcich. O týždeň neskôr ho pozval sám riaditeľ Daniël de Lange. Podobne ako vo svojich recenziách, ani teraz si nedával servítku pred ústa: „Východisko je sľubné, mladý muž, ale vypracovanie nie je bohviečo. Chýbajú vám základné hudobné poznatky. Máte dosť pekných nápadov, ale pekné nápady treba vytvárať do efektívnej podoby. Prečo najprv neabsolvujete niekoľko lekcí z teórie?“ „Nemám na to peniaze,“ odpovedal. „A čo vaša rodina?“ „Ani oni nemajú.“ Vtom mu De Lange na jeho prekvapenie navrhol, že mu bude dávať raz týždenne súkromnú lekcii u seba doma, pravdaže, zadarmo – tá jeho ťažkopádna začiatočnícka zlátna nebola zjavne až

taká zlá. Jedinou podmienkou bolo, že si rýchlo nájde nejaké živobytie. „Ak mi nesľúbite, že prežijete aspoň dva roky,“ povedal žartom De Lange, „tak ani nezačnem.“

A tak nasledujúcu zimu presedel v nevykúrenom amsterdamskom podkroví a pracoval. Bol oslobodený od náptia, aké zažíval doma, no zároveň sa cítil osamelý ako nikdy predtým a bol čoraz nemajetnejším, čoraz exaltovanejším pustovníkom, ktorý často nemal na večeru viac než kôrku chleba a pohár mlieka – keď bol košík so stravou, ktorý mu pravidelne posielala matka, prázdny. Jediný, pred kým si mohol aspoň v liste vyliat srdce, bol jeho brat Chris, ktorý sa stal medzičasom jezuitom v Mariendaali. A práca sa zohnať nedala. Ale vrátiť sa so stiahnutým chvostom naspäť do Helmodu, na to by v nijakom prípade nepristúpil. „Amsterdam?“ zvolal rozzúrene jeho otec, keď mu oznámil svoje plány. „Tak to sa bude musieť pán umelec odteraz starať o seba sám. Dosť som sa obetoval. Človek sa celé roky plahočí, aby pán mohol ísť do seminára. A čo robí pán? Číta básne a píše hudbu! A teraz sa chce stať skladateľom vo veľkom meste! Zatiaľ čo už mohol byť pastorom v Brabantsku alebo úradníkom v obchodnej kancelárii, čert aby to vzal...“

Odriekanie a samota tejto jeho prvej amsterdamskej „hladovej zimy“ ho takmer položili. Preto sa rozhodol, že sa podriadi železnému dennému rytmu. Od piatej do deviatej ráno komponoval a potom sa vybral do vykurovanej čítárne univerzitnej knižnice, aby dovtedy, kým ju nezavrú, mohol hľtať knihy, ktoré mu odporučil De Lange. A každý štvrtok si smel osviežiť ducha De Langeho inšpirujúcimi prednáškami v polotme jeho študovne. Išlo najmä o klasické učenie o harmónii a o renesančnú polyfóniu, ktorej bol De Lange znalcom a profesionálnym interpretom. Dostával nekonečné cvičenia v kontrapunkte. Ale veľmi rýchlo sa reč zvrtila na vzrušujúcu novú francúzsku hudbu, najmä na Debussyho. A, samozrejme, na Wagnera a Brucknera, ktorého nizozemskú premiéru Siedmej symfónie De Lange

sám dirigoval. A niekoľkokrát mu De Lange dokonca ukázal aj vlastnú partitúru, aby ho povzbudil, tak ako svoje *Rekviem* v rukopise – dokončil ho, keď mal dvadsaťpäť rokov. A raz vytiahol zo skrine Diepenbrockovo dielo *Missa in die festo* pre tenor, dva mužské zbory a organ. Bolo to biblionské vydanie na staroholandskom papieri s vinetami, perokresbami a s bohato zdobeným titulným listom. „Skladateľ mal dvadsaťosem rokov, keď toto zložil. Majstrovské dielo! A je škandál, pán Van der Meulen, že túto hudbu nikdy neuviedli. Nuž, čo sa dá robiť, do koncertnej siene to nie je, a katolícka cirkev o to nemá záujem. Ani po dvadsiatich rokoch.“

De Lange sa mu usiloval pomôcť dokonca aj s príjmom. Odporúčal ho vo viacerých novinách ako koncertného recenzenta. A keď sa zdalo, že o články nevzdelaného a neskúseného chlapca z provincie nemá záujem ani jedna redakcia, hoci ich odporučil sám riaditeľ konzervatória, zaobstaral mu De Lange zamestnanie pisára adries v časopise *Toonkunst*. Dostával dva a pol guldena týždenne za desať hodín práce. Nebolo to veľa, ale lepšie ako nič. Aj keď bolo po istom čase neznesiteľné, každý týždeň odznova písať tie stovky mien. Lebo dokonca aj to smiešne, čo ho spočiatku na menách ako Van Aars, Nagtegas alebo Wijnkus zabávalo, sa mu rýchlo zunovalo a všetkého mal plné zuby. Boli to mučivé mílniky na nekonečnej ceste. Preto sa potešil, keď ho napokon v redakcii denníka *De Tijd* predstavil istý páter zaujímavý sa o hudbu, čo vyučoval jeho brata a ktorému poslal prvé plody svojho pera. *De Tijd* sa pokúšal konkurovať v oblasti kultúry novinám ako *De Groene Amsterdammer*, *Nieuwe Rotterdamse Courant* a *Het Nieuws van de Dag*. Do týchto plánov sa im dobre hodil mladý ambiciózny hudobný recenzent, ktorý by sa dal ešte celkom dobre ovplyvniť a vyformovať. Len na komponovanie mu už nezostávalo veľa času – pokiaľ sa definitívne nerozhodol, že svoju *Welledu* odloží bokom. Tej práce sa rýchlo presýtil vďaka tomu, čo sa naučil u De Langeho.